

Перлік використаної літератури:

1. Капустинський В. Судово-правова система як складова методології державного управління // Право України. - 2005. - № 1. - С. 33-36.
2. Конституційне право України: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Ю. М. Тодики та В. С. Журавського. - К.: Ін Юре, 2002. - 544 с.
3. Конституційно-правові засади становлення української державності / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, О. Г. Данильян. - Х.: Право, 2003. - 328 с.
4. Конституція України: Науково-практичний коментар / В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов,

Ю. В. Баумін та ін. - Харків: Право, Ін Юре, 2003. - 808 с.

5. Малфренко В. Про рівень правосуддя в державі та повагу до суду // Юридична Україна. - 2004. - № 1. - С. 4-10.

6. Малфренко В. Т. Суддя - визначальний фактор існування демократичного суспільства // Вісник Верховного Суду України. - 2003. - № 6. - С. 6.

7. Ольховський Б., Ольховська Є. Конституційні засади судової влади в умовах формування правової держави // Вісник Академії правових наук України. - 2003. - № 1. - С. 45-51.

Синюкий О. В.

УДК: 347. 965. 1/3 (477)

к.ю.н., доцент кафедри кримінально права та правосуддя
юридичного факультету ЗНУ

Клімова М. І.

студентка 4 курсу юридичного факультету ЗНУ

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ АДВОКАТАМИ

Ключові слова: незаконна адвокатська діяльність, адвокатські злочини.

Сутнісний зміст: подається поняття злочинів, що вчиняються адвокатами; визначаються характерні риси й розкривається їх зміст незаконної адвокатської діяльності в кримінальному судочинстві.

Постановка наукової проблеми з аналізом останніх публікацій. У сучасних соціально-політичних умовах нелегка доля випала всім правоохоронним та правозахисним органам України. До проблем діяльності адвокатури звергалося достатньо багато вчених і практиків, зокрема серед вітчизняних варто зазначити таких авторів, як В. В. Андреевський, Б. М. Баженова, Л. К. Бурлацький, Т. В. Варфоломеева, І. Ю. Пловацький, Я. П. Зейван, В. В. Леоненко, В. В. Медведчук, О. Р. Михайленко, Б. В. Романюк, С. Ф. Сафурько, О. Д. Святоцький, Д. П. Фіо-

левський, С. Я. Фурса, а також багатьох російських правознавців.

Позитивно оцінюючи багаточисельні дослідження зазначених та інших авторів, варто помітити, що всі вони, все ж таки, головним чином, досліджували адвокатуру як правовий інститут, не розкриваючи соціальних передумов адвокатської діяльності і проблеми професійної деформації адвокатів. Тому, відштовхувачись від цього, доречним буде позначити адвокатуру як соціально-правову інституцію, і саме це поняття ми надалі використовуватимемо.

Помітимо, що адвокатські злочини як окремий предмет дослідження ефективності кримінально-правових засобів у вітчизняній юридичній науці не ставився, і дотепер залишаються "білими плямами" їхні основні кримінологічні параметри. Як відомо, крими-

нологія, розглядаючи особу злочинця, виділяє цість основних ознак: 1) соціально-демографічні ознаки; 2) кримінально-правові ознаки; 3) соціальні прояви в різних сферах життєдіяльності; 4) моральні властивості; 5) психологічні ознаки; 6) фізичні (біологічні) характеристики [1, с. 336]. Виходячи з цього, в структурі особи адвоката-порушника буде доцільним виділити соціально-демографічні, кримінально-правові, соціально-рольові і морально-психологічні ознаки (компоненти). Відтак логічним постає питання встановлення типології адвокатів, які вчинили злочини. Це досить складне завдання, оскільки у такому узагальненні потрібно спиратися на аналіз статистичних відомостей, що не відображає не тільки дійсну картину, а й навіть не викриває хоча б окремого сектору з цих справ. Тому в цій статті буде зроблена спроба визначення адвокатського злочину та класифікація видів цих злочинів.

Наукова цінність дослідження структурної характеристики особи криміналізованого адвоката полягає у встановленні специфічних криміногенних компонентів, рис, а також криміногенних зв'язків між різними елементами, які приводять до вчинення адвокатських злочинів. У подальшому системні та окремі шляхи з корекції та мінімізації соціально-характерологічних викривлень і деформацій сучасних адвокатів зможуть стати більш узагальненими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість авторів, досліджуючи етичні принципи адвокатури, лише торкаються окремих питань відповідальності адвокатів за різні порушення на загальному рівні, обмежуючися теоретичними викладеннями [2, с. 122], але без систематизації за видами. Крім того, відсутні вітчизняні дослідження щодо кримінально-правової характеристики незаконної адвокатської діяльності.

Мета статті полягає в тому, щоб визначити правовий зміст незаконної адвокатської діяльності й окреслити загальні контури заходів протидії цьому вкрай негативному явищу з високим рівнем латентності.

Виглядосного матеріалу дослідження. Спочатку спробуємо визначити поняття "адвокатський злочин". Перш за все, зосередимо увагу на тому, що відхилення від більшості етичних норм поведінки адвоката вже є першим кроком до злочинів, які частіше всього і вчиняються представниками цієї юридичної професії. Тобто відбувається, так звана, первинна детермінація і це не випадково. На наш погляд, будь-який вчинений адвокатом злочин, пов'язаний з його професійною діяльністю, є одночасно і порушенням етики. Більш того, буде беззаперечним узагальнення, що будь-який умисний адвокатський злочин є грубим порушенням етики, несумісним із статусом адвоката.

До такого висновку приводить аналіз підстав припинення статусу адвоката, серед яких Закон України "Про адвокатуру" називає вступ в силу вироку суду про визнання адвоката винним у вчиненні злочину. З цього видно, що український законодавець дуже суворо (або несистематизовано) дивиться на це питання, оскільки встановлена досить жорстка норма як будь-який злочин: і "адвокатський злочин", і загальнокримінальний, і, навіть, необоронний злочини знаходяться на одному рівні. З цього приводу подібні норми Закону РФ "Про адвокатуру" зазначають тільки умисний злочин (п. 7 ч. 1 ст. 17). Відтак, цілком зрозуміло, що будь-який адвокатський злочин є грубим порушенням корпоративної етики. Але як не будь-який злочин в цілому є порушенням адвокатської етики, так і не будь-яке порушення професійно-етичних норм є злочином, тим більше адвокатським. Отже, ми бачимо, що дослідження у правовому лабіринтові не відкривають нам єдиний погляд на визначення і з'ясування поняття "адвокатський злочин". Тому досить обґрунтованими є пропозиції щодо використання терміну "будь-який умисний адвокатський злочин". Проте виникає питання а що таке ненавмисний адвокатський злочин? Якщо дотримуватись логіки, то такого злочину просто не може бути в природі. Ну, хіба що, з

деякою натяжкою - халатність. Лише один системоутворюючий чинник залишається незмінним: "злочин" і його суб'єкт - "особа, яка має професійний статус адвоката".

З цих підстав і належить визначити загальне коло злочинів, які можливо визначити як адвокатські, без додаткових інтерпретацій і суперечних тлумачень. Оскільки теоретично адвокат може бути суб'єктом достатньо великого спектру злочинів, схемно ж виділимо найхарактерніші з них, відповідно з їхнім місцем в Особливій частині КК України: 1) Розділ VI КК. Злочини проти власності: ст. 189 (Вимагання); ст. 190 (Шахрайство); ст. 192 (Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою). 2) Розділ VII КК. Злочини у сфері господарської діяльності: ст. 206 (Протидія законній господарській діяльності); ст. 209 (Легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом); ст. 231 (Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю); ст. 232 (Розголошення комерційної таємниці). 3) Розділ IX КК. Злочини проти громадської безпеки: ст. 255 (Створення злочинної організації); ст. 256 (Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності); ст. 259 (Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності). 4) Розділ XV КК. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян: ст. 343 (Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу); ст. 345 (Погроза або насильство відносно працівника правоохоронного органу); ст. 347 (Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу); ст. 348 (Посвягання на життя працівника правоохоронного органу члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця); ст. 355 (Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань); ст. 358 (Підблення

документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів); ст. 359 (Незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації). 5) Розділ XVII КК. Злочини у сфері службової діяльності: ст. 366 (Службове підроблення); ст. 369 (Давання хабара); ст. 370 (Провокація хабара). 6) Розділ XVIII КК. Злочини проти правосуддя: ст. 373 (Примушування давати показання); ст. 376 (Втручання в діяльність судових органів); ст. 377 (Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного); ст. 378 (Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного); ст. 379 (Посвягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя); ст. 381 (Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист); ст. 382 (Невиконання судового рішення); ст. 383 (Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину); ст. 384 (Завідомо неправдиве показання); ст. 385 (Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків); ст. 386 (Перешкодження з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку); ст. 387 (Розголошення даних досудового слідства або дізнання); ст. 396 (Приховування злочину).

Отже, як ми можемо впевнитися, загальне коло кримінально-заборонених діянь, котрі можуть бути вчинені адвокатом як представником відповідної професії, нараховує 33 склади злочинів. Відзначимо, що приведені шість основних груп злочинів мають свої особливості і характерні ознаки. Так, в деяких з цих злочинів адвокат може бути винятково виконавцем, в деяких - тільки співучасником, а у визначених - як виконавцем, так і співучасником. Як бачимо, це тема для додаткового достатньо значного за обсягом і значенням дослідження. В Росії близькою проблемою займається Ю. П. Гармаєв [3]. В Україні ж це питання взагалі поки позбавлено

належної уваги. Ми відмовимося від використання тільки кримінально-правових підстав і сформулюємо найзмістовніші кримінологічні ознаки адвокатських злочинів, для чого схематично проведемо умовне угруповання адвокатських злочинів (див. таблицю 1, що наводиться нижче).

Нижче на таблиці 2 схематично показана технологія одного з найпоширеніших адвокатських злочинів - надання адвокатом хабара.

ВИСНОВКИ

1. Пропонується таке визначення "Адвокатські злочини (злочини адвокатів) - це злочини, що вчиняються адвокатами у зв'язку із здійсненням ними професійної діяльності в кримінальному судочинстві". При цьому спектр цих злочинів пропонується структурно розділити на: 1) "основні адвокатські злочини" (злочини адвоката-виконавця) - обмежений перелік злочинів адвокатів, скоюваних ними, як правило, особисто як виконавців або співвиконавців (у тому числі і як спеціальні суб'єкти) злочину, 2) "супутні злочини адвокатів" (злочини адвоката-співучасника) - фактично

будь-які посягання, передбачені Особливою частиною КК України, в здійсненні яких адвокат бере участь як посібник, а рівно як підбурювач і організатор; 3) "нерозпізнавані адвокатські злочини" - діяння, що потрапляють під всі ознаки злочину, реально поширене в практиці, проте, як правило, не розцінюване правозастосовниками як злочинне через недостатність практики залучення осіб до кримінальної відповідальності або з інших причин.

4. Ми торкнулися закономірностей, які, виходячи із суто наукових критеріїв, якщо і існують, то, в усякому разі, в Україні практично не досліджені. Виключення складають наші останні роботи [4, 5]. Але при нинішньому стані протидії, у край незначному нерепрезентативному власному досвіді з розслідування кримінальних справ про злочини адвокатів, більш точні зв'язки і закономірності поки що визначити завчасно. Тому розвиток відповідної правозастосовчої практики, зростання емпіричного базису і пов'язане з цим подальше дослідження теми дозволять досягти більш значних результатів в розробці надійного механізму нейтралізації адвокатських злочинів.

таблиця 1



таблиця 2



Перелік використаної літератури:

1. Криминология. Учебник для вузов / Под общ. ред. А. И. Долговой. - М.: НОРМА, 2002. - 848 с.
2. Бакалнова Н. М. Этические принципы адвокатуры в Украине: Монография. - Одесса: Юрид. лит., 2005. - 152 с.
3. Гармаев Ю. П. Незаконная деятельность адвокатов в уголовном судопроизводстве: Учебник / Научный редактор В.Н. Карагодин. - М.: Экзамен, 2005. - 512 с.
4. Симокий О. В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: проблемы становления и перспективы развития: Монография. - Запорожье: ЗНУ, 2007. - 432 с.
4. Симокий О. В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: Учебное пособие. - Харьков: Право, 2008. - 496 с.

Резюме: пропонується визначення преступлений, которые совершаются адвокатами; раскрываются характерные черты и выделяются некоторые особенности незаконной адвокатской деятельности в уголовном судопроизводстве; презентується типология адвокатов-нарушителей; рассматриваются возможности разработки адекватных правовых мер для эффективного противодействия.

Summary: it is proposed the determination of crimes perpetrated by the lawyers; it is came to light the typical features and picked out some peculiarities of illegal lawyer's activity in the criminal legal procedure; it is presented the typology of lawyers - infringers; the author considers the possibilities of elaboration of adequate law measures in effective counteraction.